

Diputació
Barcelona

Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana d'Alpinisme i Escalada

**DOCUMENT DE BONES PRÀCTIQUES
PER A ACTIVITATS EXCURSIONISTES ORGANITZADES
A LA XARXA DE PARCS NATURALS DE LA DIPUTACIÓ DE
BARCELONA**

INTRODUCCIÓ

Aquest document de Bones Pràctiques per activitats excursionistes s'ha elaborat de manera conjunta per part de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) i la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, amb la voluntat de col·laborar i de consensuar aquells aspectes fonamentals per poder dur a terme caminades, activitats excursionistes i curses de muntanya, de manera compatible amb la conservació dels valors dels espais naturals on es duen a terme.

En els darrers anys, tant la Federació com la Diputació de Barcelona han constatat un notable increment de les activitats organitzades de caràcter excursionista que es realitzen als espais naturals i, d'una manera especial, d'aquelles que tenen un component competitiu. Aquest creixement s'ha produït tant des d'un punt de vista quantitatiu, nombre d'activitats i nombre de participants, com des del punt de vista qualitatiu, diversitat en les modalitats competitives.

Aquest document es fonamenta en l'interès per la conservació de l'entorn natural i en la voluntat de que les activitats excursionistes que s'organitzin a la Xarxa de Parcs Naturals serveixin per posar en valor el seu patrimoni natural i cultural, contribueixin al foment del desenvolupament socio-econòmic dels seus municipis i compleixin els requisits esportiu d'una pràctica organitzada, que ha de resultar atractiva per als seus participants.

Val a dir que l'excursionisme té, al nostre país, una llarga història i una sòlida tradició de contribució activa a la presa de consciència de la importància de la conservació del patrimoni natural i cultural. En aquest sentit, aquestes activitats poden esdevenir un instrument per a la difusió i la posada en valor d'aquells aspectes d'interès de la zona on es duen a terme, amb referències a l'escenari de l'activitat com espai protegit. Això permet que, mitjançant una informació adequada, les activitats que es duguin a terme en un espai natural protegit puguin oferir aquest valor afegit als participants.

D'altra banda, en uns espais habitats com són els espais naturals protegits, també és molt important donar a conèixer aquesta realitat. Informar d'aspectes relacionats amb la propietat privada dels terrenys per on es passa, de la importància de les activitats agrícoles, ramaderes i forestals que duen a terme els seus habitants i donar pautes per evitar interferències amb el desenvolupament d'aquestes i altres activitats que es puguin realitzar en el mateix espai.

És convenient, doncs, facilitar als participants informació relativa a l'entorn: serveis disponibles, aspectes rellevants, elements destacables de patrimoni natural i arquitectònic, per tal de que les activitats excursionistes que s'organitzin, siguin a la vegada motiu de plaer pels participants i acompanyats, eina per un major coneixement i respecte dels Parcs i motor pel desenvolupament sostenible i la millora de la qualitat de vida dels seus habitants.

Finalment, aquest document de bones pràctiques vol esdevenir un marc de referència, amb uns principis generals, que haurien de concretar-se a cada espai protegit a través

d'acords específics entre els administradors dels parcs i les entitats excursionistes més representatives de cada àmbit territorial.

Així doncs, els acords entre entitats i administracions dels espais naturals protegits hauran d'abordar els aspectes que s'enumeren a continuació i d'acord amb les orientacions següents:

1. Principis generals

A l'hora de programar una activitat excursionista organitzada de caràcter col·lectiu dins l'àmbit d'un espai natural protegit, caldrà abordar una sèrie d'aspectes, que es recullen en aquest document i, tanmateix, caldrà prendre en consideració els tres principis generals següents:

- Atès que el principi fonamental és el de la compatibilitat entre les activitats proposades i la conservació dels valors naturals i culturals dels espais on es duen a terme, caldrà incorporar, com a aspectes limitants, la fragilitat del territori, la seva vulnerabilitat, la presència d'espècies especialment protegides de flora o fauna (espècies amenaçades, endemismes, etc.) i la presència d'altres elements singulars del patrimoni natural o cultural (béns culturals protegits).
- Caldrà, en relació amb l'apartat anterior, incorporar les prescripcions normatives específiques dels espais per on discorre l'activitat, i que deriven dels seus plans de protecció o altres documents normatius o d'ordenació.
- Finalment, caldrà vetllar per la compatibilitat de les activitats proposades amb les activitats econòmiques de particulars, amb l'exercici del dret legítim derivat de la propietat i amb les activitats d'altres usuaris.

2. Definició del nombre màxim de participants

Convé definir un número màxim de participants pels diferents tipus d'activitat, amb una forquilla que s'aplicarà en funció de les condicions concretes de l'activitat a desenvolupar i de l'espai natural on es dugui a terme, operant com a criteri principal la tipologia de les vies que s'utilitzen, ordenades de major a menor capacitat de càrrega: pista pavimentada, pista de terra, sender, corriol; i com a criteris secundaris els següents:

- Les activitats cronometrades, amb caràcter competitiu, basades en la velocitat, admeten un menor nombre de participants.
- Els itineraris de major llargària permeten admetre un major nombre de participants, en disminuir la concentració.
- La proporció del recorregut dins els límits de l'espai protegit o d'altres zones de protecció especial, constitueix un factor limitant del nombre de participants
- L'època de l'any, en funció dels indrets on es duen a terme les activitats i de les espècies de flora i fauna presents pot ser determinant a l'hora d'admetre i autoritzar determinades activitats o d'establir-ne limitacions.
- Activitat nocturna o diürna: les activitats nocturnes tenen caràcter excepcional i el nombre de participants ha de disminuir durant aquesta franja horària.

3. Tipologia i número d'activitats

Cal adaptar el número d'activitats de cada modalitat a les limitacions derivades del règim de protecció de cada espai natural i, per altra banda, es pot promoure una imatge de qualitat vinculada a l'espai natural protegit com a escenari.

- Proposar una programació anual de les activitats, fixant el límit del número d'activitats de cada tipologia que es poden dur a terme. A tal efecte es consideren com a tipologies, aquelles admeses per la FEEC.

A aquestes modalitats cal afegir les modalitats que es puguin admetre en el futur, com ara la marxa nòrdica, així com altres tipologies no competitives que es puguin proposar, com ara les caminades populars o aplecs.

- Considerar la possibilitat de concentrar esdeveniments en un cap de setmana, i així crear esdeveniments per a diferents tipus de públic i per a diferents edats, generant així una mena de “festa de la muntanya” a l'espai protegit, amb voluntat de divulgació i, al mateix temps, de foment del desenvolupament econòmic local.
- Es convenient plantejar, en funció del tipus d'activitat i de la zona on es porten a terme, la limitació del total d'activitats que es realitzen a cada espai protegit.

4. Recorregut

- La tipologia de camins a utilitzar per les activitats organitzades per ordre de prioritat serà:
 - Pistes de la xarxa rodada.
 - Xarxa de senders del Parc.
 - Altres senders senyalitzats
 - Camins i corriols que figuren grafats a la cartografia excursionista de referència, actualitzada.
 - Els que figurin a l'inventari de camins, quan aquest existeixi.
 - De forma excepcional i puntualment per enllaç, altres senders existents.
 - No s'admet la realització de proves i activitats col·lectives camp a través, ni l'obertura o modificació de camins.
 - Excepcionalment i si les característiques de l'indret ho permeten, es podria senyalitzar circuits d'orientació d'extensió limitada.

Condicions de l'inici del recorregut:

- La primera part del recorregut (10% – 15%) serà per pista ample per facilitar el posicionament dels participants i evitar aglomeracions. En funció del nombre de participants pot ser exigible un mínim del 60% del recorregut per pista ample.
- En funció del número de participants i de les característiques del punt d'inici serà convenient la sortida esglaonada.

5. Recepció dels participants i punts d'inici i final de l'activitat

Capacitat per acollir als participants i públic previsible:

- Sempre que sigui possible l'inici s'ha de fer en un nucli urbà.
- El punt d'inici de l'activitat ha de tenir la capacitat d'acollida necessària.

Capacitat d'aparcament:

- Cal preveure les necessitats d'aparcament per participants i acompanyants i utilitzar les àrees d'aparcament autoritzades o les especialment habilitades.
- Cal tenir en compte que l'activitat ha de ser compatible amb altres possibles activitats que hi hagi en aquest punt d'inici, i en tot cas no ha d'afectar a altres visitants i usuaris.

Possibilitat d'arribar amb transport públic i d'organitzar transport col·lectiu:

- Prioritzar punts d'inici on es pugui arribar en transport públic.
- Organitzar o fomentar l'ús del transport col·lectiu per part dels organitzadors.

6. Informació i promoció de l'activitat

Difusió de l'activitat:

- La difusió abans de dur a terme l'activitat ha de descriure el tipus d'activitat, el públic a qui va adreçada, etc.
- La difusió haurà de destacar el caràcter d'espai natural protegit així com els objectius socials de conservació dels espais naturals.
- Evitar posar referències concretes de les finques i utilitzar imatges o expressions que puguin evocar pràctiques incompatibles o inadequades.
- Cal tenir les autoritzacions necessàries abans de fer difusió de l'itinerari i abans d'obrir les inscripcions.
- Donar a conèixer als participants el document de bones pràctiques.

Reglament de normes de comportament dels participants:

- És convenient que existeixi aquest reglament i que es lliuri a l'administració de l'espai protegit. Ha d'incloure aspectes generals, com el document de bones pràctiques, que s'hauria d'incorporar als reglaments existents, així com aspectes específics de l'activitat concreta.
- L'organització signarà un document de compromís amb l'espai protegit, garantint el compliment de les bones pràctiques i les condicions pactades. Al mateix temps, si els organitzadors ho estimen convenient, poden plantejar que tots els participants signin, al seu torn, un document de compromís individual.
- Quan la prova discorre en la seva totalitat o en part per un espai natural protegit, resulta recomanable la creació de la figura de l'àrbitre ecològic, com a responsable del seguiment de tots els aspectes relacionats amb el respecte del medi natural

Els usuaris han de poder informar-se de les modificacions del traçat, anul·lació de l'activitat, o altres incidències per telèfon, web o altres mitjans:

- Qualsevol informació que sigui interessant abans de realització de l'activitat és important que es pugui difondre de la forma més efectiva, de forma especial les modificacions d'última hora.

En cas de lliurament d'obsequis o material als participants, prioritzar aquells que ajudin a transmetre els valors propis de l'activitat excursionista i de l'espai protegit, amb criteris de sostenibilitat i de promoció de l'activitat econòmica local.

7. Seguretat

Assegurança pels participants:

- Recomanar la obligatorietat que els participants estiguin federats, per disposar de totes les cobertures que això suposa.
- Per cobrir la responsabilitat civil l'entitat ha de disposar de la corresponent assegurança (d'acord amb la legislació vigent).

Control de l'arribada dels participants

:

- Per assegurar l'arribada de tots els participants cal utilitzar algun sistema de control: control als avituallaments, targetes, xips, etc.

Altres aspectes de seguretat:

- Facilitar als participants un telèfon de contacte de la organització per tal de poder comunicar qualsevol tipus d'incidència durant la realització de l'activitat.
- En punts amb elevada presència de vehicles prendre mesures per minimitzar els riscos.
- Recomanar material i equipament necessari per poder fer l'activitat en condicions, en funció del grau de dificultat, de l'estat del recorregut i de les condicions meteorològiques.
- Cal evitar recorreguts que suposin un risc per la seguretat de l'usuari.
- Cal atendre les indicacions que pugui fer la Direcció General de Protecció Civil a través dels comunicats del CECAT i l'activació dels diferents plans d'emergència o les indicacions del personal del Parc si es produeixen condicions meteorològiques o d'altra naturalesa que suposen un alt risc.
- Cal que els organitzadors de les activitats hagin previst itineraris o dates alternatives per si s'ha de suspendre l'activitat o modificar-ne el recorregut.
- És convenient disposar de servei d'ambulància als indrets adequats per a disposar d'un servei d'evacuació en cas de necessitat
- En cas que es donin les condicions que determina la legislació vigent, l'entitat organitzadora haurà de disposar del Pla d'autoprotecció.
- Cal incorporar, com a criteri a l'hora de determinar els recorreguts, la existència de prou zones amb cobertura de telefonia per a emergències. En aquest sentit, la senyalització existent als parcs ("cobertura 112"), que ho indica, és una informació amb la que cal comptar

8. Senyalització i instal·lacions

Necessitat de senyalització, tipologia i identificació:

- La senyalització serà temporal, amb utilització d'elements temporals que no suposin un impacte per al medi ni afecti altres usuaris. Amb caràcter general, la utilització de pintura, calç o guix no està permesa. La utilització de pintura

ecològica autodisolvent, amb un ús puntual i limitat, que, en cap cas, podrà afectar la vegetació o les roques, haurà de ser explícitament autoritzat pel parc.

- La senyalització per activitats nocturnes serà reflectant.
- S'ha de tendir a que aquesta senyalització temporal tingui algun distintiu de la organització que faciliti la identificació per part dels participants.
- Sempre que sigui possible, convé utilitzar la senyalització ja existent com a substitutòria i com a suport de la senyalització de l'activitat.

Es pot reutilitzar o reciclar:

- L'opció de planxes, plaques plastificades o altres suports durables permet que siguin reutilitzats.

Col·locació i retirada de la senyalització temporal:

- La senyalització es col·locarà, com a màxim 24 hores abans i només amb caràcter excepcional s'admetrà una major antelació. S'haurà de treure el mateix dia i excepcionalment es podrà retirar l'endemà.
- Si es preveuen afectacions de la mobilitat, caldrà informar-ho mitjançant la senyalització pertinent amb una setmana d'antelació.

Emplaçament dels avituallaments:

- Per als avituallaments, convé evitar els llocs molt freqüentats o que poden suposar algun risc.

Emplaçament de sanitaris:

- En funció de les aglomeracions que es puguin produir a l'inici, final o determinats trams de l'activitat, caldrà disposar de cabines de serveis sanitaris.

Altres instal·lacions:

- Totes les instal·lacions tindran caràcter provisional i es retiraran el mateix dia o en un termini de 24 hores.

9. Neteja i gestió dels residus

L'organització ha d'assumir la responsabilitat de la neteja i la retirada de residus que puguin ocasionar als participants en l'activitat, a banda de transmetre-los-hi una missatge clar de minimització de residus.

Criteris per reduir el volum de residus generats:

- Evitar generar residus: gots reciclables i evitar embolcalls.
- Promoure la utilització de dispensadors d'aigua, evitant ampolles.
- Pot resultar eficaç la implantació d'algun sistema d'identificació dels residus, associat a penalitzacions als participants.

Recollida selectiva dels residus generats:

- Posar bosses o recipients per facilitar la recollida selectiva de residus.
- Assegurar la recollida selectiva, com a mínim a l'inici, al final i en els punts de parada.
- És recomanable que els residus es recullin en contenidors, fora de l'àmbit de l'espai natural protegit.

10. Autoritzacions

- S'han de tramitar totes les autoritzacions necessàries, especialment per tal de definir el traçat.
- Cal demanar permís als propietaris de les finques per on passa l'activitat, a menys que es pugui constatar que es transita per camins de titularitat o ús públics.
- Convé seguir un ordre sistemàtic en la sol·licitud d'autoritzacions:
 - Propietaris-Parc-Ajuntaments-Trànsit - Altres administracions.
- Cal respectar l'antelació necessària per a les sol·licituds d'autoritzacions: com a norma general, 30 dies.
- Caldrà determinar quina administració autoritza en darrera instància l'activitat. Als espais protegits i per analogia amb altres activitats esportives, sembla raonable que sigui l'administració gestora de l'espai. D'altra banda les activitats reconegudes i incloses en el calendari oficial de la FEEC ja compten amb l'autorització de la Federació.
- En determinats supòsits, quan es tracti d'activitats massives i amb un considerable desplegament de mitjans, que podrien produir un impacte significatiu, es podrà exigir als organitzadors el dipòsit d'una fiança, com a garantia del compliment de les condicions establertes.

11. Altres recomanacions pels participants

Bastons:

- Si es porten bastons, fer-ho amb la punta de goma als corriols o indrets amb pendent pronunciat.